

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 1 Februari 2005
Årgång 34

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet.....	3
Verksamhetsberättelse för verksamhetsåret 2004	4
Minns du Väsby: Bilder från Torsåker.....	10
Hedlunds historier.....	13
Hon skriver om nätterna.....	14
Ur Göran Strömbäcks noteringar	16
Andra världskriget ur ett tyskt barns ögon	17
Nya medlemmar 2004.....	19
Backspegel.....	20
Varför heter vägen så?.....	21
Kanotklubben Glid.....	22
”Den moderna småstaden”-Strategisk kommunplan 2005-2020.....	24
Tröst för en plågad	26
Kvinnor att minnas – Starka kvinnor	27
Almqvistaren.....	31
Korsord 2005-1	32

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvarig utgivare: Inga Engdahl • Layout: Tryckpunkten (e-post: tryck.en@telia.com).

Tryck: Wäsby Tryckeri. Tryckt med miljövänlig färg och miljövänligt papper i 550 ex.

Ordföranden har ordet

Ett nytt år!

Vad är det som ligger framför oss?

Om framtiden kan vi bara gissa och önska.

Om jag får önska för hembygdsföreningens del så önskar jag ett fortsatt sjudande arbete på gården och i föreningsarbetet. Självklart också i vårt samarbete med kommunen och andra föreningar.

Jubileumsåret är över men jag ser att ambitionerna att fortsätta i nästan samma takt finns hos mina styrelsekamrater och andra som jobbar ideellt för att göra föreningen och gården levande och välkänd.

På årsmötet, när vi presenterar vår verksamhetsplan kommer du, kära medlem, att upptäcka att vi inte har slagit av på takten så särskilt mycket; större arrangemang under nationaldagsfirandet, nya bord till sommarcaféet, reparation av uthusens väggar, fortsatta utställningar i mangårdsbyggnaden osv. För att inte tala om vårt programutbud.

Att vi behöver bli fler som jobbar med olika arbetsuppgifter – stora som små – det behöver jag inte säga igen eller...så varför inte ”hjälpa till” i hembygdsföreningen? Ingen insats är för liten.

Vart du skall vända dig?

Vänd på tidningen så hittar du oss alla.

Välkommen

Kjerstin Björkman

ordförande

*Vill du bli medlem i hembygdsföreningen?
Sätt in 125:- på postgiro 29 81 91-8
och ange namn och adress.*

Verksamhetsberättelse för Upplands Väsby Hembygdsförening

Organisation och ekonomi

Styrelsen har bestått av:

Kjerstin Björkman	ordförande
Ulf Gustafsson	vice ordförande, boställsvård
Inger Nyström	kassör
Kerstin Eriksson	sekreterare
Inga Lisa Gustafsson	registrator
Klas Lundkvist	ledamot, ansvarig för planfrågor
Barbro Kvist	ledamot
Lena Melin	kommunvald ledamot
Monica Berglind	ersättare
Alf Björkman	ersättare
Arnold Härmark	ersättare
Kerstin Kéry	ersättare
Gunborg Lejon	ersättare
Vivi Wallin	ersättare

Revisorer:

Lars Eklund	ordinarie
Göran Sandberg	ordinarie
Barbro Fredriksson	ersättare
Anette Ehrnholm	ersättare

Valberedning:

Roman von der Heide, Anna Liisa Bergman,
Solweing Flemmer

Styrelsesammanträden

Styrelsen har under verksamhetsåret sammanträtt 11 gånger samt genomfört en planeringskonferens.

Arbetsgrupper:

Medlemsbladet Hembygden (Periodisk tidskrift):

Inga Engdahl	ansvarig utgivare
Inga Lisa Gustafsson	redaktionskommitté
Carin Törner	redaktionskommitté

Hembygden har utkommit med fyra nummer (24-34 sidor per nummer) under år 2004.

Program

Kerstin Kéry
Gunborg Lejon

Programgruppen har under året planerat och tillsammans med andra i styrelsen genomfört de programpunkter som redovisas nedan.

Januari: Nostalgisöndag. Lennart Hedlund visar diabilder m m.

Februari: Bokloppis i Ladugården

Mars: 1) Galleri i Ladugården
2) "Igår, idag, imorgon". Promenad i Löwenströmska parken
3) Årsmöte

April: 1) Loppis i Ladugården
2) "Trädgårdsdags" i Väsby centrum. Medverkan vid kommunens miljödag
3) Cykeltur genom tre socknar

Maj: 1) Vårvandring vid Fysingen
2) Allsång

Maj-aug: Sommarcafé onsdagar och söndagar

Juni: 1) Hembygdsföreningens officiella födelsedagsfirande
2) Nationaldagsfirande
3) Vandring Nibble-Dyvinge-Näle: "Inte en golfbana till"
4) Friluftsgudstjänst på tunet. Ekumenisk gudstjänst med Pingstkyrkan, Missonskyrkan samt Eds, Hammarby och Fresta församlingar

Augusti: 1) Hembygdsgårdens dag
2) "Från asatro till kristendom" Vandring Harby-Smedby-Gudby

September: 1) Vandring till Snuggan "En förtrollad liten sjö"
2) Filmen om Ryssligan visas i Grimstagården

Oktober: 1) Kulturmarkn. Medverkan vid Kulturalliansens arrangemang under en vecka med bl a fotoställning på Biblioteket. Utställning av gamla skolplanscher i Ladugården och vandring Törnby- Roparudden. "Från krog till Krog"
2) Bokloppis i Ladugården

November: Kyrkvandring mellan Fresta och Ed

December: Öppet Hus på Hembygdsgården
Traditionsenlig grötfest med
underhållning

Arkiv, Bibliotek och Museum

Arnold Härmark
Klas Lundkvist

Gruppen arbetar med att ordna och förteckna föreningens arkiv, bilder och bibliotek, förteckna övriga handlingar samt i övrigt medverka vid utställningar och disposition av samlingar.

Genomgång och identifiering av handlingar har fortsatt under året. Handlingar som överlämnats till hembygdsföreningen från olika organisationer åtskiljs från föreningens handlingar.

Genomgång av bibliotekshandlingar har skett och det som stått i sängkammaren har flyttats. Inventering av bilder, foton, film och ljudupptagningar har påbörjats.

Scanning av bildalbum från Lennart Hedlund har skett och bildmaterial ordnades för jubileumsutställningen.

Omdisponering av förvaringsplats för en del museiföremål har fortsatt. Gåvologgare har börjat användas och blanketter för att upprätta gåvohandlingar har aktualiserats.

Något nytt registreringsystem eller datorprogram för detta har inte skaffats då vi inte har kommit tillräckligt långt i genomgången av föremålen.

Café

Inga Lisa Gustafsson

Sommarcaféet, vars syfte är att bidra till en öppen och levande hembygdsgård, har serverat kaffe onsdagar och söndagar under tiden maj-augusti. Med tanke på det dåliga försommarsvädret och att kaffedrickandet bör ske utomhus så har besöksfrekvensen varit god – 582 personer. Till caféets aktiviteter hör öppethållande/visning av utställningen i Zamores stuga, miniloppis, försäljning av hembygdslitteratur, nålar och vykort samt iordningställande av någon mindre utställning i mangårdsbyggnaden. I sommar har utställningen bestått av kaffekoppar från olika tidsepoker.

Medlemsantal

Totalt antal medlemmar 490 st. Nya medlemmar 48 st.

Ekonomi

Verksamheten har huvudsakligen finansierats genom medlemsavgifter, egna aktiviteter och arrangemang samt bidrag från Upplands Väsby kommun. Hänvisas till separat bokslut.

Medlemskap i andra föreningar

Upplands Väsby Hembygdsgård har under verksamhetsåret varit medlem i Stockholms läns Hembygdsgårdförbund, vilket erfordras enligt stadgarna och via dem i Sveriges Hembygdsgårdförbund. Medlemskap i dessa föreningar ger oss information och service i form av råd och stöd i frågor om t ex försäkringar, ekonomi, juridik, utbildning, marknadsföring. Föreningen har även varit medlem i Upplands Fornminnesförening och Hembygdsgårdförbund samt Upplands Väsby Folkrorelsearkiv, vilket ger oss viktig information om närliggande verksamhet inom landskapet och kommunen.

Remissvar till Byggnadsnämnden

Styrelsen har under året lämnat remissvar till Byggnadsnämnden på följande planer:

Löwenströmska parken: igår – idag – imorgon – idéförslag nov 2003 (svar jan 2004)

Hösten 2003 presenterades ett nytt idéförslag för Löwenströmska-området. Vi ansåg att det redan i detta tidiga skede var viktigt att ge våra synpunkter. Dessa presenterades i Hembygden 1/2004.

Planprogram för ny sträckning av Älvsundavägen (programsamråd apr 2004)

Planens argument för att bygga en väg mellan Älvsunda och Smedby är inte övertygande. Älvsundavägens anslutning till Breddens trafikplats får studeras närmare då planerna för Älvsundadalens konkretiseras. Om vägen mellan Älvsunda och Smedby byggs förutsätter vi att eventuellt intrång på koloniområdet kompenseras med motsva-

rande ytor och att drabbade kolonister hålls skadeslösa. Förslaget analyserar biltrafiken men nämner lite gång- och cykelförbindelserna mellan Upplands Väsby och Sollentuna. Vi underströk att Antunavägen – Älvsundavägen, med sin historiska, allékantade sträckning från Rotsunda fram till järnvägen, måste bevaras och utvecklas, möjligheten att inkludera den äldre vägslingan från Älvsunda västerut mot järnvägen bör undersökas.

Wik-Event (vid moto-cross-banan; samrådsförslag apr 2004)

HBF påpekade att området utgör Riksintresseområde för Kulturmiljövården. Enligt gällande ÖP ingår området i kulturhistorisk närmiljö 3:1 samt är ströv- och promenadområde. Den föreslagna verksamheten och bebyggelsen anknyter till befintlig verksamhet (moto-cross-bana) och kan förhoppningsvis bidra till en miljömässig förbättring av området. Vi är ytterst tveksamma då det gäller den föreslagna byggnaden för äventyrs-golf och att det är svårt att bedöma hur denna byggnad kommer att påverka landskapsbilden. Vi påpekade att Runstenen RAÄ Hammarby 106/U287 (som föreslås ligga inne på Wik-Events område) måste vara tillgänglig för allmänheten även då området är stängt samt underströks sambandet med runstenen RAÄ Hammarby 109/U288 bibehålls och förtydligas (de två runstenarna ligger på var sin sida om Fysingens gamla södra vik).

Wik-Event (vid moto-cross-banan; utställningsförslag aug 2004)

Vi ser positivt på den föreslagna zoneringsplaneringen vilket gör att runstenen RAÄ Hammarby 106 (U287) blir tillgänglig för allmänheten även då området är stängt.

Löwenströmska parken (detaljplanförslag, samråd aug 2004)

Förslaget till detaljplan är väl genomarbetat med många positiva inslag.

- konceptet fristående hus i park, karaktären av sjukhuspark bibehålles
- nytt och gammalt i samspel
- ny entré till området och tillvaratagande av parkanläggningen/trädplanteringen vid gamla lasarettet
- önskad tillgänglighet till friområdena

kring Fysingen

Området utgör en av de svagare länkarna i Stockholmsregionens grönstruktur, främst genom de stora barriäreffekterna som järnvägen och E4-an utgör. Planen tar upp dessa frågor på ett bra sätt.

Planens förslag då det gäller de befintliga byggnaderna är bra men vi efterlyser att mer genomarbetat kunskapsunderlag vad gäller byggnaderna och förslag för olika grad av förändring/bevarande. Bara för en byggnad (Gamla lasarettet) slås det fast att en byggnadshistorisk inventering ska genomföras och byggnadens kulturhistoriska värden ska tillvaratas. Detta bör gälla för alla byggnaderna! För följande byggnader efterlyste vi klarare ställningstaganden:

- Klockbackaskolan: bevaras
- Grindstugan: bevaras
- Gamla Yrkesskolan: den kanske mest nedgångna byggnaden, före ställningstaganden krävs en ordentlig byggnadshistorisk inventering
- Överläkarvillan: kraftigt förvanskad- återställande bör övervägas men om den inte går att bevara måste den dokumentera
- Lantarbetarbostäderna: tillbyggnader ska inte vara tillåtna

För de nya byggnader mellan Stockholmsvägen och Gamla Lasarettsvägen underströk vi vikten av att byggnadshöjderna hålls nere så att inte den ursprungliga lasarettbyggnaden kommer i skymundan. Parkmiljön och dess träd behöver förnyas men vi ifrågasatte att parken vid föryngring skulle få ett större inslag av exotiska trädslag och vi förslår istället att träd och annat växtmaterial som har historisk tradition i vår region används.

Det tilltänkta exploateringsbolaget, AB Sofieberg, har enligt pressuppgifter varit inblandade i en del oegentliga affärer. I anslutning till detta sa vi att vi förutsätter att Locum som säljare av mark och fastigheter inte säljer till bolag som inte är seriösa, att Upplands Väsby kommun arbetar för att få långsiktiga stabila fastighetsägare/verksamheter till kommunen samt av AB Sofieberg med full öppenhet redovisar eventuella oegentligheter för allmänheten.

Basradiostation för UMTS med mast (3G) Grimstaparken (samråd nov 2004)

Vi efterlyser en samlad bild av vilken omfattning mastbyggandet kommer att få i kommunen. Vi kan inte se att den nu föreslagna masten är mer olämplig än någon annan ur landskaps- eller kulturhistorisk synpunkt. Tveksamt att placera anläggningen nära en skola och idrottsplan. De farhågor som finns kring masternas långsiktiga effekter måste tas på största allvar. Vi förutsätter restriktiv inställning från kommunen med hårda krav på operatörerna vad gäller samordning av mastanläggningarna. Detta finns också uttryckt i kommunens policy (se www.upplandsvasby.se/STA/3G_master/upplandsvasby3Gmasterpolicy.htm) De rekommendationer som anges här tycker vi är riktiga och vi förutsätter att dessa punkter tillämpas kraftfullt. Bör kompletteras att placeringar som stör en byggnads utseende/karaktär ska undvikas och inga master placeras på bostadshus eller inom bostadsområden.

Norra Bollstanäs 2, utställningsförslag dec 2004

Detaljplaneförslag för detta område har varit uppe tidigare (se Hembygden 4/2001, 1/2002 och 1/2004). Hembygdsföreningen står fast vid ståndpunkten att området inte bör bebyggas, dels för att området har så stora miljökvaliteter, dels på grund av dess betydelse som friområde i kommundelen. Om planen kommer till stånd är givetvis anpassningen och hänsynstagandet till den markanta ändmoränen positiv. Likaså är den väl genomarbetade och ambitiösa miljöprofilen/miljöprogrammet för området positiv – en miljöprofil som vi hoppas kan komma till användning för andra planerade områden.

Remissvar till kommunstyrelsekontoret:

”Den moderna småstaden” – strategisk kommunplan 2005-2020 (Översiktsplan)

Arbetet med detta har tagits upp vid två styrelsemöten före överlämnandet då detta ansetts som en stor fråga.

Kontakter med Stadsarkitektkontoret:

Efter något års uppehåll har under 2004 de

regelbundna ”Dialogmötena” om aktuella och kommande planeringsfrågor återupptagits (20 apr och 22 okt). I dessa möten deltar även Naturskyddsföreningen och Friluftsrådet. Styrelsen ser dessa träffar som mycket värdefulla. Stadsarkitektkontoret har under året fått förstärkning på planeringssidan vilket vi ser positivt på.

Jubileum:

Det officiella firandet av föreningens 50-åriga verksamhet skedde den 6 juni. Gäster och medlemmar hade inbjudits till hembygdsgården för att ta del av festprogrammet. Bland gåvorna gladdes vi särskilt åt de nya grindarna från Upplands Väsby kommun. Festligheterna inramades av ett soligt och vackert väder, många vackra tal och musik av bygdens spelmän. Jubileumsskrift med återblick på de gångna åren har utgetts.

Utmärkelser

Till hedersordförande utsågs Bertil Widlund. Föreningens guldnål tilldelades Nora Lundberg och Lennart Hedlund.

Hembygdsgården Runby Nedra

Boställsvårdar

Ulf Gustafsson

Gunborg Lejon

Siv Rydén

Ladugården

Ytterligare uppfärschning har skett, elcentralen har byggts in och linoleumgolv har lagts. Köket har utrustats med mer porslin och med en varmluftsugn. Intresset att hyra ladugården har ökat. Här har varit bröllop, dop, födelsedagar, begravningskaffe, föreningsmöten m m. Varvat med uthyrning har hembygdsföreningen väl nyttjat lokalen till studiecirkel, föreläsningar, loppis, utställningar, föreningsmöten m m. Gunnes gård har även i år haft verksamhet under sportlovsveckan. Under kulturveckan i oktober visades en utställning av Eds skolas gamla skolplanscher. Ca 150, företrädesvis skolbarn, kom och besåg utställningen.

Visthusbod, vedbod, får- och höns hus

Visthusboden röjdes ur och iordningställdes för att rymma en liten loppisbod under tiden sommarcaféet pågick.

Uppröjning i vedboden påbörjades. Del av vedboden fick nytt golv. Trädgårdsverktygen flyttades från visthusboden till vedboden.

Får- och höns hus öppnades upp.

Mangårdsbyggnaden

Sängkammaren har iordningställts och biblioteket är på god väg att färdigställas.

Den yttre miljön med rabatter, kryddland och gräsytor hålls föredömligt i skick av styrelsemedlemmar och entusiastiska föreningsmedlemmar.

Ett antal träffar med ägarna till gården – Upplands Väsby kommun – har resulterat i åtgärder för reparation och underhåll.

Avslutning

Under 2004 har styrelse, entusiastiska medlemmar och enskilda personer tagit ett stort ansvar för att genomföra jubileumsåret på ett fantastiskt sätt.

Vi vill tacka alla som bidragit till att året som gått blivit så framgångsrikt för föreningen.

Vi vill också tacka Upplands Väsby kommun och de föreningar och organisationer vi samarbetat med under året.

Upplands Väsby 2005-01-11

Kjerstin Björkman	Ulf Gustafsson
Inger Nyström	Kerstin Eriksson
Inga Lisa Gustafsson	Klas Lundkvist
Barbro Kvist	

Årsmöte

Hembygdsföreningens medlemmar kallas härmed stadgeenligt till ordinarie årsmöte i ladugården lördagen den 19 mars kl. 13.00.

Kaffeservering.

”70-talets Väsby-en idyll”?

Film med Hugo Sabel

Bokslut och revisionsberättelse tillhandahålls på årsmötet eller rekvideras från sekreteraren.

Eventuella motioner skall vara styrelsen tillhanda senast tre veckor före mötet.

Har du böcker eller loppmarknadssaker att skänka?

**Kontakta Inga Lisa Gustafsson,
tfn. 590 336 42**

**Miljödag
vid
Hembygdsgården
24 april!**

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

BOKLOPPIS

lördagen den 12 februari

kl 13 - 15.

Romaner, deckare, spänning,
äventyr, barnböcker,
facklitteratur, bokpaket.

Alla böcker till billigaste pris, nytt och gammalt.

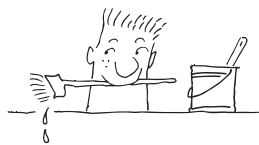
Kaffe!

**Kom
och
fynda!**

Hembygdsgården: Hagavägen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

Galleri Ladugården

Medlemmar i hembygdsföreningen
ställer ut konst och konsthantverk
akvarell, olja, akryl,
trasmattor, stickat,
bildväv, trä, smide mm
Underhållning.

Söndagen den 6 mars kl 13.00-16.00

Kom och köp eller bara titta och trivs.

Endast en dag!

Hembygdsgården: Hagavägen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

LOPPIS i LADUGÅRDEN

lördagen den 9 april

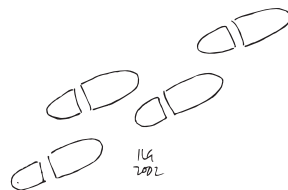
kl 9.30 - 13.00

Hembygdsgården: Hagavägen2/Pukslagargatan

Upplands Väsby Hembygdsförening inbjuder:

VÅRVANDRING

genom historien vid Fysingen

söndagen den 8 maj

**Samling kl 11 vid Hammarby
kyrkas parkering**

Medtag kaffekorg!

Ta buss 568 eller egen bil till parkeringsplatsen

Anmälan till Kjerstin Björkman

Tfn 590 320 82

Hembygdsgården: Hagavägen2/Pukslagargatan

Bilder från Torsåker

Fotona har lånats ut av Britt Marie Sallborg och Marianne Eriksson. Fotografen är okänd liksom många av personerna på bilderna.

Torsåkers slott

Inga Sallborg i Torsåkers allé

Höet skall in på logen (1940-tal). Gossen till höger heter Sigvard Eriksson.

Kaffepaus i skördarbetet på 1930-talet. Kaffekasken delas ut.

På 1940-talet fanns militärförläggning och förråd på Torsåker. På fotot syns militärer blandade med gårdens folk.

Utanför bostadshuset syns Augusta Hansson, Marianne Andersson (Eriksson), Mia Karlsson med sönerna Bengt och Lennart.

Hästpremiering på 1930-talet. John Andersson, "Stall-Anders", har flätat hästarnas svansar.

Ängarna vid Skarphagen med kossan Hjärtros i förgrunden.

TORSÅKERS GÅRD

POST- OCH GODSADRESS:
UPPLANDS VÄSBY

TELEFONER:

PRIVAT UPPLANDS VÄSBY 150
KÖNTORET UPPLANDS VÄSBY 150 A
TRÄDGÅRDEN UPPLANDS VÄSBY 115 B

POSTBOKKONTO 803 80

Kontrakt.

Ladugårdsförmannen E.F. Pettersson från Tranbygge gård, Kungsängen, antages härmed som ladugårdsförmän vid Torsåker för tiden 1. november 1950 till den 31. oktober 1951 på följande villkor.

Provision: Kronor 2:- per 1000 liter mjölk, som produceras och redovisas från ladugården, 50 öre för varje kalv som föds levande, 1:- krona för varje pålagd kalv som lever vid 6 veckors ålder, 2:- kronor för varje ke, som bliver dräktig och kalvar i normal tid, 3 % å försäljningssumman för försålda avelsdjur, 10 kronor för varje månad då mjölken är av klass I vid undersökningen i Stockholm.

Provisionen utgör ersättningen för den extratid, som förmannen ibland kan få använda för sitt arbete i ladugården.

Fridagar, m m enligt gällande avtal mellan Lantarbetsgivareföreningen och Lantarbetarefackföreningen. Arbetsordning arbetstider, m m enligt vid gården gällande bestämmelser. Övriga villkor: Bostad erhålles i lägenheten Granbacken. All mjölk skall av ladugårdsförmannen utmätas och varje morgon skall den till Stockholm avsedda mjölken iordningställas. Erforderliga anteckningar över djuren m.m. skall av förmannen utföras.

I övrigt skola bestämmelserna i ovannämnda avtal vara gällande i tillämpliga delar.

Såvida detta kontrakt icke uppsäges minst tre (3) månader före giltighetens utgång förlänges detsamma på ytterligare ett år i sänder.

Detta kontrakt är upprättat i tvenne lika lydande exemplar av vilka vi tagit var sitt.

Torsåker Uppl. Väsby 26/8 1950.

Torsåkers gård

Bank Örn
Provision: E. Pettersson

Lennart Hedlund, född och uppvuxen i Upplands Väsby, har lovat ge Hembygden några glimtar av sina barn- och ungdomsminnen. Här kommer den fjortonde av

Hedlunds historier

Fram till tiden för högeromläggningen 1967 var jag inte särskilt intresserad av att ta körkort, men då började sådana tankar att ta form.

Jag hade haft tillfälle på 40-talet, då jag gjorde ”lumpen”, men det blev inte av. Övningskörningen då skedde i trakten av vår, LV 3:s, pjäs-hall på Gärdet, och i ena änden av denna hade Sandrews sina inspelningsateljéer. Furiren, som skulle bibringa mig kunskaperna var mer intresserad av de kvinnliga skådespelerskorna än av mitt kommande körkort. Stjärnorna stod ofta vid busshållplatsen vi körde förbi, och då skulle han briljera på min bekostnad och jag skulle bromsa in där de stod. Han lade då sin vänstra hand över mitt lår och skrek bromsa, samtidigt som han nöp till. Efter flera sådana uppvisningar lade jag av, och han frågade aldrig efter mig.

Så kom vi fram till 1967. Jag arbetade på St Eriksgatan, inte långt från Fleminggatan och där fanns Wendels Bilskola. Jag anmälde mig och började undervisningen, kom så långt som till uppkörning på värdkanten med snö och halka. Enligt läraren som var med, körde jag godkänt, men det tyckte inte inspektören, som sa: ”Det här gick alldeles för framfusigt”, och det blev inget körkort.

Läraren tröstade mig med att jag kunde ta ett par pass till och göra ett nytt prov. Och beträffande inspektörens behövde jag inte bekymra mig. Han cirkulerade mellan bilskolorna och det skulle dröja innan han var tillbaka till Wendels (trodde han, ja). Vid min nästa provkörning dök han upp som första man! Rundan var tydligen fullbordad och goda råd var dyra. När det blev min tur att överta ratten, var min första tanke: kör nu lugnt så ordnar det sig. Men icke! Det första min plågo-ande sa var: ”Så här försiktigt kan man inte köra i dagens trafik!”

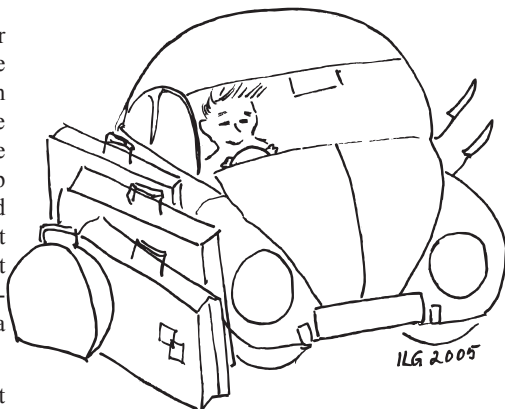
Men läraren övertalade mig åter en gång att fortsätta, för en sådan otur kan ingen ha en gång till. Och han fick rätt. Efter ett par minuters kör-

ning med en annan inspektör var läget ett annat och ”lappen” min. Men Wendels var inte glada. Deras rykte var mera värt än min ”lapp”. Men gjort var gjort och ett körkort utan bil var inte vad jag hade tänkt mig.

På den tiden var jag kreditupplysare och företaget hade många bilfirmor bland uppdragsgivarna, bl.a. en med namnet ”Amerikanska Bilar”, och deras säljare och jag kom mycket bra överens, så jag gjorde upp med dem att tipsa om det kom in någon för en nybörjare. Och en dag hände något. De ringde och sa att de fått in en VW (trots deras firmanamn!) – en med ny utbytesmotor och annat och den ansågs lämplig för mig. Jag nappade på budet efter att ha bett en förståsigpåare att komma med och titta på bilen.

3.000:- kostade den och efter att ha betalt och fått papper på köpet, säger säljaren: ”Vi brukar hjälpa lantisarna och köra dem och bilen till Haga Norra – vi ska göra det åt Dig också, eller hur?” Jag tackade ja för att slippa trafikeländet inne i stan. Men det där med lantis?!!

Beträffande bilen hade vi den i rätt många år och hade mycket roligt med den, både inom- och utomlands.

Hon skriver om nätterna

Ett författarskap i tidens med- och motvind

Hembygden har fått ta del av en D-uppsats i litteraturvetenskap vid Mitthögskolan, skriven av Anna Zetterström, ”Vi måste släppa till flickorna.” Anna Zetterström har forskat i väsbyfödda

Inga Lena Larssons författarskap och speciellt ägnat sig åt storstadstrilogin Vide Ung, Födelsenatt och Molnen driver.

Uppsatsen kan inte återges i sin helhet på vårt begränsade utrymme. Vi får nöja oss med att saxa Inga Lena Larssons levnadsbeskrivning. Hennes böcker finns att låna på biblioteket.

Ur uppsatsen:

Inga Linnea (Lena) Larsson föddes i Upplands Väsby 1907. Modern hette Agnes Ekblom och fadern var murarmästare August Larsson. Familjen hade ännu en dotter, Elma. Murar-Lasse, som fadern kallades, köpte ett nedlagt tegelbruk, rev det, rensade stenarna från bruk, forslade teglet i skottkärra till den tomt som familjen fått köpa i en bergig skogsbacke 1906, Korpkulla 29, för en billig penning. Där byggde han så småningom upp sin ”villa” i tegel, Alphyddan, mitt emot Folkets park. Medan tegelhuset restes bodde familjen i en provisorisk liten stuga som fadern också hade byggt. Innan denna lilla stuga stod klar hade familjen ett snöhus.

Lasse satte igång och byggde snöhuset, han arbetade så att svetten rann, timrade väg-garna tjocka och täta, lade bräder till tak och bräder och granris till golv. Det fanns både fönster och dörr i snöhuset när Agneta kom, för att göra det festligt mitt opp i alltihopa som var som det var, hade han gjort en snölykta och tänt ett ljus.⁸

Familjen Larsson skaffade sig också ett höns-hus. Hönshuset byggdes så småningom om och hyrdes ut till bostäder. 1930-36 hyste hönshuset två familjer och en ensamstående.⁹

Barndomen på den uppländska landsbygden var fattig men inte olycklig. Vintrarna tillbringade Inga Lena som barn i andra människors tvättstugor, hon följde sin mor som ofta gick bort och tvättade. Fadern var murare, en konstnär i tegel, berättar hon. Men då det var smått om arbete, var det långa tider av sysslolöshet.¹⁰

Inga Lena Larsson var jämgammal med, Ivar LO Johnsson, Jan Fridegård, Eyvind Johnsson, Harry Martinsson, Stig Dagerman med flera. De manliga författarkollegorna försvann tidigt bort från det manuella arbetet medan Inga Lena Larsson redan vid fjorton års ålder kom till Stockholm och blev springflicka i en syateljé. Hon försörjde sig sedan på typiskt kvinnliga arbetsplatser, syateljéer, slipsfabriken Röda Sigillet, växthus och en karamellfabrik. Hon berättar i Morgontidningen 25 september, 1953, att böckerna fick henne att uthärda. Hon ”bodde på biblioteket” så fort hon fick en ledig stund över. Hennes läromästare blev Ellen Key, Hjalmar Branting, Maxim Gorkij och Andersen – Nexö. Hon gav sig också på Spinoza och fick ibland läsa en sida tio gånger innan hon förstod vad filosofen menade.

Hon sysslade med måleri tillsammans med en grupp unga konstnärer i en gemensam atelje som en gång varit predikolokal och

⁸ Larsson, Inga Lena, *Vattenpass*, Wahlström och Widstrand, Stockholm 1950 s 16

⁹ Hedlund, Lennart, Upplands Väsby, muntlig kommunikation.

¹⁰ *Morgontidningen* 1953 09 25, ”ABF-stipendium räddar författarinna som fick skön Brunnsviksommar”

spinnhus ovanpå ett ungarshotell vid Stora Glasbruksgatan på Söder i Stockholm. Måleriet var ett fritidsintresse för de flesta i gruppen. De försörjde sig som kontorister, sömmerskor och i mekaniska verkstäder.

Vid 1930-talets början spelade Inga Lena Larsson en roll som prostituerad i De fem ungas film om Gamla stan. Hon gifte sig 1933 med Erik Larsson. För att dryga ut hushållskassan skrev hon noveller om nätterna när barnen sov. Hon skrev noveller och lyrik i Morgonbris, Beklädnadsfolket, Vi, FIB, Verdandi, BLM, Fredrika Bremerförbundets Hertha, tidningen Frihet. Hon illustrerade också. 1942 kommer Inga Lena Larsson med bland Nationalmuseums unga tecknare.

Inga Lena Larsson debuterade som 38-åring med boken *Kyrkmålarerna* på Tidens förlag 1945. *Kyrkmålarerna* är en delvis självbiografisk roman om konstnärskollektivet i kyrksalen. Hon skriver om fattigdom, kamratskap och ungdomlig optimism. Att skriva på nätterna och samtidigt arbeta på dagarna med att ta hand om familjen blev för svårt. En personlig kris förvärrade situationen. Hon fick då ett ABF-stipendium och kunde vila ut en sommar i Brunnsvik.

1950 gav Inga Lena Larsson ut sin andra roman *Vattenpass*. Den här gången på Wahlström och Widstrands förlag. Titeln anspelar på murarens vattenpass. Boken är delvis självbiografisk och speglar Inga Lena Larssons barndomstid på den uppländska landsbygden. Inga Lena Larsson blev medlem av Sveriges författarförening och engagerade sig i författarnas villkor.

Sitt litterära genombrott fick Inga Lena Larsson med boken *Vide ung* som hon gav ut på Wahlström och Widstrands förlag, 1951.

Boken gavs ut i olika upplagor, över 100.000 exemplar fram till 1964. 1953 utkom den i Tidens bokklubb. Under några år på 1950-talet var Inga Lena Larsson en uppmärksammad författare men sedan försvann hon.

I Expressen från 1951 den 14 oktober får vi veta att romanen *Vide ung* har gjort sensation i höstens bokflod. Inga Lena Larsson berättar att hon fångar språket i dialogerna genom att sitta på ett kafé i Klarakvarteren.

– Har ni velat erbjuda en lösning på problemen?

– Nej, det är kanske inte direkt fråga om en lösning. Det var en svår bok att skriva – låt mig säga att jag velat berätta vad varje kvinna känner. Nu är det givetvis roligt när jag vet att den griper människor som läser den.

– Ni känner inte figurerna i boken personligen?

– Nej det gör jag inte. Men jag kommer själv från arbetarmiljö – jag är född i Upplands Väsby – och jag har alltid haft kontakter med den ungdom det gäller. Ingen kan väl förresten undgå detta samhällsproblem.¹¹

¹¹ Expressen 1951 10 14, "Författarinna insöp miljö till sin bok om undre världen i Klarakafé"

"Tidningen Frihets litteraturpris på 1000 kronor tilldelas författarinnan Inga Lena Larsson", skriver Stockholmstidningen den 7 december 1951. Hon fick priset för *Vide ung*. I juryns motivering "framhålls bland annat att denna bok är den mest angelägna på flera år bland böcker som handlar om nutidens ungdom."

Den 14 maj 1954 intervjuades Inga Lena Larsson i Dagens Nyheter. Hon är besviken över att billighetsupplagan av *Vide ung* i Tidens bokklubb inte gav henne några större inkomster. Hon fick 15 öre per bok och på det kan hon inte leva som författare. I vanliga fall får författaren 16 2/3 % på bokförsäljningen, skriver tidningen.

Hon gav ut några romaner till under 1950-talet. *Födelsenatt* 1952 och *Molnen driver* 1953 utgör tillsammans med *Vide ung* en storstadstrilogi. Inga Lena Larsson hade genom skilsmässa förlorat kontakten med sin dotter. Hon plågades av tanken att inte kunna hjälpa henne ut i livet och det blev upptakten till *Vide ung* och de efterföljande två böckerna, *Böckerna* skildrar den svåra nya kvinnorollen i staden och det är de unga kvinnornas ensamhet, svält och kärlekslängtan

1956 gav hon ut *Snölykta* och slutligen *Skeppet Saga* 1959. Hon är tillbaka i barndomens Uppland och har lämnat den reportagemässiga stilen och ämnet från storstadstrilogin.

I tidningen *Arbetaren*, nr 1 januari, 1959, skriver hon en artikel om författarnas villkor. Hon menar att boklånen måste löna sig bättre för författarna. Hon vill att de åtminstone borde ha 25 öre per boklån.

Utdrag från böckerna *Vattenpass* och *Vide ung* kommer med i "Läs och berätta", en lärobok för enhetsskolans högstadium, del A och del C, Natur och kultur 1960.

I april 1969 demonstrerade hon för att ersättningen till författarna skulle höjas till 25 öre per boklån. Ersättningen var tre öre.

1969 tilldelades hon kulturstipendium av Upplands Väsby kommun. "Författarinnan Inga-Lena Larsson, tidigare bosatt i Väsby över ett halvt sekel, fick 1000 kronor. /... / Stipendierna ska överlämnas i samband med en konsert i Medborgarhuset, tillägnad Jan Johanssons minne. I den medverkar bl. a. Arne Domnerus och Georg Riedel."¹² Inga Lena Larsson "arbetar för närvarande på en krönika om Upplands Väsby historia och utveckling från 1914 fram till 60-talet." Hon får stipendiet "För framstående författargärning och som en – om än beloppet är ringa – uppmuntran till

god fortsättning på påbörjade Väsbykrönika"¹⁴

I en intervju¹⁵ säger hon att hon tänker leva tills hon blir 93 för att hinna med allt hon vill göra och för att uppleva år 2000. Hon sover ett minimum av timmar, säger hon. Läser istället för att sova. "Just nu sociologi. Sedan två år arbetar hon på en krönika över Upplands Väsby /.. ./ Fram till 80 ska hon skriva, sen börjar hon måla igen. Hon är en erkänt skicklig konstnär."

1977 intervjuades Inga Lena Larsson i tidskriften *ord och bild* i ett temanummer om kvinnolitteratur.

Inga Lena Larsson avled 1987.

VIDE UNG Debutböckerna

Rotlöshet och hemlöshet i staden

¹² *Norrort, Väsby Nytt*, "Nu delas kulturpriserna ut. Fyra får dela 6000 kronor." 1969 10 23.

¹⁴ Motivering till kulturstipendier 1969, Upplands Väsby kommunarkiv.

¹⁵ *Norrort, Väsby Nytt*, "Nu delas kulturpriserna ut. Fyra får dela 6000 kronor." 1969 10 23.

Ur Göran Strömbäcks noteringar:

Catharina Nilsson Drake hette en liten fyraårig flicka i Ekeby, som den 16 juni 1740 "ville tvätta en liten klut uti en halvtunna, där något vatten stod på botten," men därvid "föll in uti samma tunna och – efter ingen var till städes, som kunde hjälpa dädan – blev förkvavad och död. Kyrkoherden Bråman har i sin notis om olyckshändelsen särskilt fäst sig vid att tösen var "ett rätt vackert och kvickt barn." Också i andra fall har han haft att beklaga felslagna förhoppningar, såsom i fråga om den trettonårige torparsonen Mårten i Stora Ödesmarken (under Harby), som blev död natten mellan den 3 och 4 augusti 1747. Med honom bortgick nämligen "en kvick och skickelig gosse, som gav ett gott hopp om sig."

Sextio år sedan kriget slutade

I år är det sextio år sedan andra världskriget slutade. Det kommer naturligtvis att uppmärksammas i media på olika sätt. Hembygden har valt att i detta nummer låta läsekretsens få ta del av ett skolarbete i årskurs nio, där eleven Kristina Forssbeck bl.a. intervjuat sin granne, Roman von der Heide, om hans upplevelser.

Andra världskriget ur ett tyskt barns ögon

Vid andra världskrigets utbrott, 1939, var Roman von der Heide två år gammal. Han hade en ett år yngre bror. Deras far blev inkallad som soldat 1939 och modern fick klara sig själv med barnen.

Under kriget livnärde sig Roman, brodern och deras mamma Anna på att litet trädgårdsland där de odlade grönsaker och potatis. Det gick knappt att köpa någonting p.g.a. den stränga ransoneringen. Mamman cyklade runt till storbönder och sydde barnkläder och fick i utbyte ägg, smör och fläsk. Dessutom hade mormodern en liten bondgård där barnen och Anna kunde äta upp sig lite.

Under åren 1943-1945 hade engelsmännen luftherraväldet över det tyska lufterummet. Roman bodde i en stad i norra Tyskland som heter Diepholz. Där fanns en militärflygplats som britterna bombarderade och stora delar av staden blev förstörd.

Engelsmännen gjorde störtdykning mot allt som rörde sig, även mot barn. Ofta hände det att Roman på väg till skolan fick ta skydd för attackerna. Skolan pågick under hela kriget, men många gånger ljöd larmet och alla var tvungna att skynda sig in i skolans skyddsrum.

När larmet gick tjöt sirenen på rådhuset tre dova signaler som varade i en minut med en halv minut paus. En tonstöt varande i två minuter betydde att larmet var över.

En dag för Roman kunde se ut så här:

Han åt frukost, oftast bröd med sirap, modern gjorde en liten matsäck bestående av bröd med ister (fett). Sedan gick han till skolan, i sämsta fall var han tvungen att fly undan en brittisk jaktplansattack. Under dagen var han i skolan, där det endast fanns kvinnliga lärare. Ibland gick larmet och alla sprang till skyddsrummet. På väg hem från skolan kunde i värsta fall samma sak som på ditvägen inträffa.

Väl hemma var det läxläsning och sedan lek. Roman och brodern hade bara hemmagjorda leksaker. De lekte med ekollon och kastanjer, spelade fotboll med en fotboll gjord av en svinblåsa stoppad med hö. Som fotbollsskor använde Roman sin mammas badskor av gummi, de var för stora så han stoppade hö i tårna. Barnen fick aldrig gå längre än ungefär 150 meter från huset när de lekte eftersom deras mamma ville ha uppsikt över dem för att de skulle hinna ner i skyddsrummet vid eventuellt larm.

Roman och hans bror fick hjälpa mamman med trädgårdsarbetet. På våren planterades det och rensades det, under hösten fick de skörda och ta upp potatis. Arbetet varierade helt enkelt beroende av årstiden.

Framåt kvällen åt familjen middag; det kunde vara mjölksoppa med kavring eller grönsaks-soppa. Eftersom de hade hönsgrädd och kaninburar kunde de vissa söndagar äta kyckling eller kanin. Då var det fest hemma eftersom det var det enda köttet de fick.

När det var läggdags hade man alltid en fick-

lampa och en träningsoverall bredvid sängen ifall larmet skulle gå. Om så inträffade väckte mamman pojkarna och de skyddade sig till skyddsrummet i närheten av hemmet. Där samlades grannarna och alla hade sängar på anvisad plats.

Det Roman minns som sin största skräckupplevelse från kriget var när skyddsrummet gungade av tryckvågen från granaterna. Han greps av panik och ville bara komma ut. Detta kände flera barn och det fanns vakter, folkstorm (gamla soldater), som hindrade dem att omma ut under pågående angrepp.

Ofta kunde man se krigsplan högt uppe på himlen, de var som silverfiskar över hela skyn. När de allierade blev beskjutna hoppade de med fallskärm ur planen. När de landade kom tyska soldater för att ta dem tillfånga. Ibland hamnade de i Romans trädgård och hans mamma brukade försöka få tag på fallskärmen för att sedan kunna sy kläder av tyget.

Hur familjerna påverkades av kriget

Romans pappa Reinhold blev 1939 inkallad för att strida i Polen. Han placerades sedan vid västfronten i Frankrike och förflyttades sedan till Afrika (slaget vid El Alamein) där han och många andra tyska soldater blev tillfångatagna. Som fånge fraktades han med fraktfartyg till Amerika. Den största skrällen var att de tyska ubåtarna skulle torpedera det amerikanska fraktfartyget. Konvojen minskade allt eftersom de närmade sig Amerika. Men Reinhold kom till slut fram och lyckades efter ett år skicka ett vykort hem. I Amerika blev han kvar i tre år och vid krigets slut fraktades han till England, där tyskhatet var stort och där skulle han återanpassas, repatrieras, och "avhjämrntvättas" för att han inte längre skulle vara totalinställd på att slåss för Tyskland. Via Frankrike och Belgien kom han sedan hem den 16 december 1947. Mamman väckte barnen på kvällen och sa att deras pappa hade kommit hem. I dörren stod då, i trasiga kläder, en mycket sliten och tanig man som vägde 46 kg, som barnen inte alls kände igen.

I de tyska familjerna, även i familjer i andra länder, märktes kriget tydligt av hur många anhängiga som gick bort. Så var även fallet för Romans familj. Både hans mamma Anna och

fadern Reinhold hade flera bröder som sårades eller dog i kriget.

Religionens inverkan

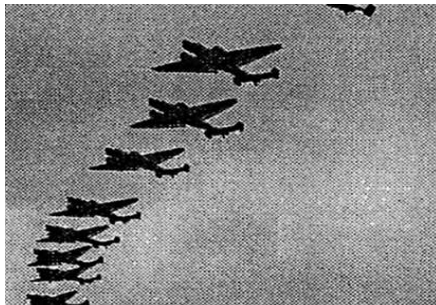
Under andra världskriget var Tyskland styrt av nazisterna. De var gudsförnekare och stängde kyrkorna runt om i landet. Som symbolhandling tog de även ut kors och krucifix ur skolorna. I Oldenburg, som Diepholz hörde till, fanns kardinal Graf von Galen. Han motsatte sig offentligt nazisterna som därför aldrig vågade sig dit för att för att avlägsna religiösa symboler.

Under vintern 1946 gick koltransporter med tåg genom Diepholz och när de kom fram till staden sänkte tågen hastigheten. Detta utnyttjade Romans mamma och grannfrun. De hoppade på tågen och kastade av kol som de sedan hämtade för att kunna elda med. Romans mamma var ärkekatolik, vilket innebär att man är en trosbekännande katolik. Och denna handling satte henne i samvetsnöd eftersom det hon gjorde var stöld. Hon gick till prästen för att bikta sig och hon frågade om hon skulle få syndernas förlåtelse. Till svar fick hon att inför Gud skulle hennes handling inte klassas som stöld. Inte för henne som hade hus och barn att värma.

P.g.a. sin religion hade Romans mamma inställningen att alltid hjälpa andra, vilket hon även försökte göra under kriget. När hon hade potatis över kokade hon den och blandade saft i en kanna som hon och barnen sedan gick och delade ut i det ryska fångläger som fanns i staden. För detta blev hon hatad av både grannar och nazister, men det fick henne inte att ändra inställning eller sluta.

Krig lämnar sina spår

Givetvis förstörs stora delar av länder, hela

städer och mängder med hem. Vissa länder tar makten, andra blir ifråntagna den. Detta är synliga konsekvenser, men det finns så många fler. De som varit med i ett krig blir aldrig av med sina upplevelser. Har de turen att kunna återhämta sig fysiskt kan de ändå aldrig riktigt göra det psykiskt.

För att lite mer konkret förklara detta kan jag som exempel ta Romans pappa. När han året efter att han hade kommit hem igen skulle odla trädgårdslandet spände han sina två söner (då 10 och 11 år gamla) framför plogen. Detta är inte ett normalt beteende, men eftersom pappan

under många år hade varit underkuvad fick han när han kom hem en tendens till att vara herren på täppan.

Efter andra världskriget fanns inga krisgrupper som kunde hjälpa människor att bearbeta sina upplevelser. Inte konstigt att världen ser ut som den gör idag med allt våld och alla konflikter som präglar samhället, när människor som aldrig fått bearbeta sina upplevelser ska styra världen. Värt att ägna en extra tanke på är krisgruppens innebörd för världsfreden.

Roman von der Heide flyttade till Sverige 1957 och har varit Väsbybo sedan 1969.

Nya medlemmar 2004

Vi hälsar 48 nya medlemmar välkomna:

Rune Andersson
Mona och Arne Apelgren
Gunnel Arvidsson

Gunnar Baarsen
Kenneth Bergman
John Bouvin
Folke Boänges
Birgitta o Stig Brander

Lennart Carlsson
Ragnar Cederblad

Britta Dahlbäck
Kerstin Danielsson

Stig Eriksson
Karin Eriksson
Birgitta Ernström

Bengt Falk
Margareta Forslund
Solveig Flemmer

Camilla Grönborg
Gunnel Grönborg

Jan Olof Halldén
Lars Hansson
Eva Heffler
Gunvor Holmqvist

Margit Johansson
Stina Johansson
Solveig Jonsson

Anders Karlsson
Olov Karlsson

Wivi-Anne Lindberg
Roland Larsson
Cherstin Storm-Lindgren
Gun Lundgren
Inger Löfroth

Inga-Britt Nordström
Bo Nyrenström

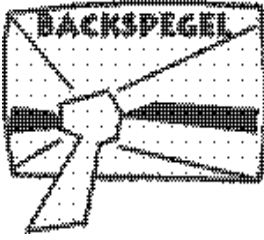
Maj-Britt Rooth

Lena Svensson

Ulla Tapper
Kai Thurfors
Ann-Marie Thorsén
Eva Tångring

Leif Welander
Ingrid Westerberg
Elly Wetterling

Maria Zetterblom

Kyrkvandringen på Alla Helgons Dag

Det sägs att en tradition blir det när man upprepat något mer än en gång! Så nu hoppas jag att vi gör tradition av detta med kyrkvandring på Alla Helgons Dag varje år.

2004 samlades vi vid Fresta kyrka och vandrade i samtalstakt på gamla kyrkvägar – där vi kan finna spår av dem – först till Hammarby kyrka där vi intog vår matsäck och sedan vidare mot Runby och fram till Eds kyrka.

Det blev många stopp på vägen; det är kulturhistorisk mark vi trampar och det finns mycket att se på och berätta om efter vägen. Inte minst om de tre kyrkorna som är verkliga smycken och ovärderliga klenoder i våra tre socknar.

Kjerstin Björkman

Grötfest 2004

Värmlösa barns dag är av tradition hembygdsföreningens grötfestdag och även i fjol kunde ett stort antal hembygdsvänner bänka sig vid grötallrikarna i ladugården denna dag.

I köket var det en aning nervöst en stund innan allting började, eftersom propparna gick, pentryt lades i mörker och kaffekokningen såg ut att gå överstyr. Allt redde dock ut sig och tiomannalaget från Bro låtgille kunde med sedvanlig bravur spela upp till både gröt och kaffe.

Ordförande Kjerstin Björkman hälsade alla välkomna till årets grötafton och uppmanade till deltagande i hembygdsföreningens vårprogram. Programmet är varierande med utställningar, vandringar, loppisar m.m. och borde passa de flesta.

2004 års grötkok befanns vara en god årgång och räckte gott och väl till sextiofem portioner med påfyllning. Undertecknad hjälpte till med grötrim-

Siffer Orvebrand tar emot sin vinst av Kjerstin Björkman. Foto: Inga Lisa Gustafsson

mandet och låtlaget underhöll med trivsamma melodier.

Gratislotteriet avslutade kvällen. Bland vinnarna syntes Peter Renfelt, makarna Blomstedt, Sixten Edling, Birgitta Baumann m. fl.

Den som fått mandeln i gröten behöll hemligheten för sig själv, men det visar sig kanske så småningom vem det var....

Grötfesten var en fin avslutning på jubileumsåret. Anmäl er i god tid till nästa gång!

Inga Lisa Gustafsson

Årets Väsbybo.

Hembygdsföreningens ordförande ingår i den jury som utser Årets Väsbybo.

I år föll valet på Gunilla Lindberg. Med sin utnämning till vice president för den Internationella Olympiska Kommittén är hon en värdig mottagare av priset. Gunilla har alltid värvat om Upplands Väsby och är en god ambassadör för vår kommun.

Gunilla kunde tyvärr inte själv mottaga priset, en miniatyr av en skulptur av Axel Nordell, hon var i Polen på kongress. Men hon kommer och håller talet på Nationaldagsfirandet på hembygdsgården den 6 juni.

Välkomna då att lyssna till idrottsvärdens mäktigaste kvinna.

Kjerstin Björkman

Varför heter vägen så?

Visst har Hembygden under årens lopp innehållit artiklar om de flesta vägnamnen i Väsby, men det går ju att göra variationer på de flesta tema. Några kommer nu att handla om personer, som verkat här.

För en tid sedan fick Väsby ett nytt gatunamn. En liten gata i den nya bebyggelsen i Centrum går i vinkel mellan Centralvägen och Genvägen och heter Nils Åhlins väg. På en lantmäterikarta från 1910 står hans namn. Han var lantmätare och samarbetade med Anton Tamm i fråga om utarbetande av stadsplan för den växande Väsby villastad. Till stor del blev planen förverkligad. Åhlins karta visar vilka tomter som var bebyggda 1910.

Anton Tamm kom från Skultuna. Han köpte egendomen Stora Vilunda och 1903 startade han Wäsby verkstäder. Han blev samtidigt VD i AB Optimus i Stockholm. 1909 flyttade Optimus sin verksamhet till Väsby. För bygget av industrilokaler och bostäder byggdes en linbana, som transporterade grus från Vilundas åsar. Anton Tamms väg går runt Optimus arbetsområde.

Inte så långt från Nils Åhlins väg ligger huset Stora Vilunda, som skall ha byggts 1784. Exteriören har senare blivit lite förändrad. Söder om huset går Sven Lidmans allé.

Sven Lidman, den framstående författaren och frikyrkopastorn, köpte fastigheten 1929 och bodde där med sin familj till 1941. Under åren 1934-38 satt han i Hammarby kommunalfullmäktige.

Går vi nu Centralvägen västerut kommer vi till Kulturhuset, bakom vilken Elis park ligger. Den fick sitt namn 1994 efter en motion av vpk. Elis Eriksson var en vältalig och stridbar politiker på 1910-talet. Han var bl.a. ordförande i arbetarkommunen och vänstersocialisternas förste ordförande i Väsby. Han var även aktiv i kulturlivet och agerade i Scensällskapet Ridån.

Nuvarande Kulturhuset byggdes 1962, inte som Folket hus utan som Medborgarhus. Namnändringen krävdes av Optimus och Svenska Metallverken. De ställde upp med pengar under förutsättning att man gjorde namnändringen.

Väsby's första Folkets hus byggdes 1909 och låg i backen vid nuvarande Kullavägen. Huset revs 1970.

Väster om järnvägsstationen låg tidigare en röd byggnad. Den var bostad åt stationsföreståndaren vid järnvägen. En av de stinsar, som arbetat längst i Väsby, åren 1922-1937, var Oskar Bill. Efter honom har vägen Bills backe fått sitt namn.

Går man Bills backe uppför och tar Hagvägen åt vänster kommer man till Hembygdsgården. Framför den går Pukslagargatan, som fått sitt namn efter Anton Zamore. Han föddes i Algeriet omkring 1736 och hette då Charles Antoine Francois La Fleur. Som barn rövades han bort och fördes till Frankrike. Han kom till Sverige under 1750-talet och var först kammartjänare hos Hertig Karl av Södermanland, sedermera Karl XIII. Det var då hans namn ändrades till Anton Zamore.

Hur många år han var anställd vid hovet vet man inte. I 1785 års generalmönsterrulle för regementsstaben finns dock följande anteckning: ”Regementspukslagarindelningen. Regimentspukslagare Anton Zamore, fullmakt den 28 juli 1784.

Som sådan hade han rätt till ett löneboställe. Regementsmusikerns löneförmaner jämställdes med regementspastorns. Zamore fick därför överta dennes boställe i Runby, d.v.s. nuvarande Hembygdsgården. Han omtalas som en gladlynt, vänlig man och när han efter 29 år i Runby avled den 15 oktober 1814 antecknades i Eds dödsbok ”död av ålderdom, ett rättsinnig man”.

Strax söder om gården finns en trädbeväxt kulle, Zamores kulle. Enligt folktraditionen satt Zamore här emellanåt, spelade på något instrument och tänkte på sina hemtrakter.

Inga Engdahl

Källor: Hugo Sabel: *Bore ser med frostig nuna* Sixten Berg, Sven Bodin: *Här i Väsby just ingenting sker*

Alf Nordström, J Curman: *En bok om Väsby*

Sixten Berg: *Socialdemokratin i Upplands Väsby, en krönika om åren 1909-1979*

Kanotklubben Glid

Historik

Kanotklubben Glid, en av Väsby's äldre idrottsföreningar (?), firade i slutet av 2004 70-års jubileum. Redan 1934, den 2 augusti, vid 8-tiden på kvällen, när sommarkvällarnas ljus så sakteliga börjat avta samlades en liten grupp ynglingar i den branta backen ovanför Kairo för att bilda kanotklubben, som efter en tid döptes till Glid. Den relativt sena tidpunkten kan man gissa berodde på att ungdomarnas arbetsdag vid denna tid var betydligt längre än i dag.

Det tycks inte ha varit några flickor med så det kan inte ha berott på att man ville träffas i augustimånens romantiska sken. En styrelse för klubben tillsattes bestående av Fåsén, Apelgren och Åkerlind, namn som förmodligen är bekanta för många äldre Väsbybor.

Denna handlingskraftiga trio gav sig själv uppdraget att hitta en lämplig strandtomt att hysa kanoter på och ev. få tillstånd att bygga ett litet kanothus.

Föreningen Själfförsörjande Bildade Kvinners Hvilohem, som då höll till på Harva hade ju en del strandmark, så dit styrde man först sina steg. Men ack, föreståndarinnan var inte alls benägen att släppa in några paddlande ynglingar på ägorna.

När man hämtat sig efter denna motgång vändes hoppet till Stora Väsby och i ordförändens anteckningar skildras aktionen så här: "Denna gång var det Baron de Geer som skulle hemsökas och här visade det sig att vi hade funnit den rätta mannen för oss." Denne hedersman upplät den tomt där kanothuset i dag ligger och i många år skedde detta utan att någon arrendeavgift behövde betalas.

Efter att de fåtaliga medlemmarna i klubben tillskjutit 25 kr var kunde man under 1935 bygga ett första kanothus "i mörkret om kvällarna med hjälp av Optimuslampor". "Året avslutades i fröjd och gamman på Noréns Café i Väsby."

*Kanotistövning
Fotograf okänd.*

Det visade sig snart att man behövde ett större klubbhus och 1936 uppenbarade sig en byggnadsingenjör Olle Söderström som erbjöd sig att rita ett nytt kanothus och man påbörjade bygget av det hus som än i dag kan beskådas på sin stupande tomt mellan väg och vatten. Det kan nämnas att ca 50 år senare byggde några av våra medlemmar, under kompetent ledning av Åke Ölwegård, en skyddsmur mot vägen sedan det visat sig att trycket från denna åstadkommit en del förskjutningar i klubbhuset.

Under 1937 hade tävlingsverksamheten blivit så livlig att husbyggandet gick på sparlåga (inte Optimus) och först på sommaren 1938 var det nya klubbhuset klart för högtidlig invigning.

Verksamhet

Förutom deltagande i tävlingar har klubben senare under 1900-talet ordnat kanotskola för ungdomar första veckorna på sommarlovet och man har vidare drivit uthyrning av kanoter och en del medlemmar har också varit funktionärer vid drakbåttävlingar, arrangerade av Kanotförbundet

*Glada deltagare i kanotskolan 1996.
Fotograf okänd.*

och senare också av klubben.

Klubben brukar medverka med fackelpaddling vid den årliga eldfesten på Kairo. Om vintrarna sysselsätts ambitiösa medlemmar med löpning och gymträning.

Tävlingar

När det gäller tävlingar i den form som numera förekommer t ex i OS, så kallad racing, så hade klubben kanske sin bästa tid under de tre första årtiondena med namn som Bengt Berndtsson, Gunnar Johansson, Olle och Rune Carlsson, Ingrid Apelgren-Wallgren och Arne Jansson.

Under senare år har intresset mer inriktats mot långlopp av varierande längd och med brett deltagande av både elit och motionärer och där har våra medlemmar gjort fina prestationer i åldersklasser från 30 till 60 år.

Genom initiativ från några av våra ungdomar körs varje sommar en intern tävling runt Munkholmen, den största ön i våra närmaste vatten. Det är en tävling som inte bara mäter snabbhet för dagen utan också antalet onsdagar man har deltagit, bästa snittid etc.

Glimtar ur klubblivet

Upplevelserna i en så gammal klubb har givetvis haft olika karaktär under decenniernas lopp. Alf Björkman, som varit medlem i kanotklubben sedan 1942, kan t ex berätta om sin längsta kanotfärd, till Mariefred och tillbaka. Den företogs i en

tvåmanskajak tillsammans med Arne Jansson som en s k genomkörare inför distriktsmästerskapet någon gång på 1940-talet.

Denna förövning medförde att man tog hem DM-segern på 10 000 m, vilken bedrift till Alfs förvåning, rapporterades i sportnyheterna på radion.

Men även vid vårt omtyckta klubbhus har han upplevt märkliga saker. En gång fann han en snok som var i färd med att sluka en abborre, som den genom något märkligt fiskafänge lyckats få upp på land och vid ett annat tillfälle hittades älgspår på vår inhägnade tomt. Pälshår på vårt staket visade att vår långbente besökare dock lyckats ta sig ut från inhägnaden.

Detta för tanken till en märklig upplevelse som inträffade långt senare då en av våra medlemmar en tidig morgon i mitten av september 2001 var på väg hem till klubbhuset efter en utflykt till Runsa. Utanför Sättra såg han föröver något mörkt som han först trodde var en mindre båt. När han kom närmare visade det sig emellertid vara en älg som tog sitt morgonbad och med bestämda simtag styrde mot Munkholmen.

Så till sist en travestering på en gammal rekryteringsannons för svenska örlogsflottan -

Gå till sjöss med kanotklubben Glid och njut av ett härdande friluftsliv !

L-G Hillerslätt

*Stämmingsbild från Mälaren.
Fotograf okänd.*

Sammanfattning av Upplands Väsby Hembygdsförenings remissvar på kommunens förslag till ny översiktsplan:

”Den moderna småstaden” - Strategisk kommunplan 2005-2020

- Bra med en ny, aktuell kommunplan. Ökande förändringstryck ställer krav på att kommunens kultur- och naturvärden tas till vara i ett långsiktigt perspektiv.
 - Vi är positiva till förslaget om ett sammanbindande väst - östligt stadsstråk. Starta stråket redan vid Runbyskolan/Oxunda Torg. Då stråket ska präglas av både handel och kultur så har Hembygdsgården sin givna plats i detta stråk!
 - Kommunen bör säga nej till externetableringar av butiker (lågprismarknader utanför stadskärnan). Satsningen på ett centralt stadsstråk får inte leda till utarmning av servicen i kommundelarna. Butiksetableringar och offentlig service måste prövas ur ett brett tillgänglighetsperspektiv.
 - Vid kompletteringsbebyggelse måste det klart gå att se när olika hus tillkommit så att man kan se årsringarna i bebyggelsen. Ta hand om befintlig bebyggelse på ett kulturhistoriskt korrekt sätt, ny bebyggelse får visa på sin tid men med en anpassning i skala till omgivningen.
 - Vi ifrågasätter begreppet ”paketera” kulturarvet och kulturmiljön. I stället måste kulturarvet och kulturmiljön integreras i vardagen genom att grunden läggs i skolan och ute i bostadsområdena! Genom samarbete mellan en rad olika aktörer: regionala organ, föreningar, företag och privata fastighetsägarna (vilka äger flera av de viktigare kulturmiljöerna) kan kulturarvet även marknadsföras gentemot besökare och turister.
 - Idén om 1000-årsresan bör utvecklas som ett samarbetsprojekt mellan kommunen och föreningslivet, inte minst Hembygdsföreningen.
 - Bevara och utveckla spåren från verkstads- och industriepoken för att belysa olika tidskedan i den industriella utvecklingen.
 - Bra att kommunen senast till år 2010 ska ha identifierat den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen och program ska finnas för skydd av dessa värden och att information om värdefulla natur- och kulturobjekt utformas enhetligt och tydligt på plats. För att uppnå detta måste kommunen skaffa sig egen kulturhistorisk kompetens i form av en kommunantikvarie.
 - Komplettera listan över Bebyggelsemiljöer med:
 - Kedjehusen (Kedjevägen m fl) från mitten av 1960-talet; välstuderade kedjehus i samlad grupp
 - Punkthusen på Holmvägen 3-21 från sent 1960-tal; Väsbyhems kanske mest välplanerade lägenheter
 - Vilundakyrkan, tidigt 1970-tal; utmärkt exempel på en modern förortskyrka
 - Ekebo: cirka 1970 och Smedby: cirka 1980; pedagogiskt exempel på bostadsplaneringens utveckling inom loppet av ett decennium
- Listan bör kompletteras så att den belyser alla aspekter av samhällsutvecklingen. I listan saknas en rad olika byggnadstyper helt, t ex: vårdbyggnader, industrier, idrottsanläggningar, skolor, folkrörelsebyggnader.
- Stärk grönstrukturen lokalt och regionalt, stärk strukturen där den är som svagast dvs i den väst - östliga förbindelsen över Oxundasjön - Stora Väsby - Löwenströmska - Fysingen - Wik.
 - Kommunen bör ha en restriktiv linje gentemot nya golfbanor då verksamheten är väl tillgodosedd då det gäller banor och tilldelad mark samt att tendenser till överetablering finns.

- Inga kolonilotter får avvecklas: intresset för odling är stort och det finns ett ökande intresset för att odla äldre, traditionella kulturväxter. Kolonilotter fyller flera viktiga funktioner utöver själva odlandet, t ex social gemenskap och friskvård.
- Det är viktigt att det inom kommunen finns ett levande jordbruk med djurhållning. Dels för att det är det naturliga och bästa sättet att hålla landskapet öppet, dels ur pedagogiska synpunkt.
- Bra att Väsbyån friläggs i hela sin sträckning och att ett gång- och cykelstråk ordnas längs ån. Vi är tveksamma till för-

slaget att Väsbyåns närområde ska vara utvecklingsområden för verksamheter, detta kan leda till konflikter kring motstridiga användningsintressen.

- Då det gäller 3G-master förutsätter vi en restriktiv inställning från kommunen med hårda krav på samordning av anläggningarna. De rekommendationer som finns i kommunens policy måste tillämpas kraftfullt. Policyn bör kompletteras med att placeringar som stör en byggnads utseende/karaktär ska undvikas och att inga master får placeras på bostadshus eller inom bostadsområden.

Bostäder

- Det är viktigt att kommunen får en mångsidigare sammansättning av bostadstyper och upplåtelseformer. Planeringen av nya bostadsområden måste sikta till att minska segregationen. Bostäderna bör integreras med verksamheter och arbetsplatser så att områdena inte står tomma stora delar av dygnet.
- Den inslagna vägen med förtätningen av bebyggelsen i centrala Väsby ser vi som en riktig inriktning. Bebyggelsen som tillkommit i centrala Väsby under de senaste åren ger goda exempel på kompletteringsbebyggelse.
- Behovet då det gäller lägenheter i flerfamiljshus bör kunna tillgodoses väl, både genom komplettering i centrala lägen och i tillkommande större nya områden som Älvsundadalen.
- Då det gäller att hitta bra områden för olika typer av marknära bebyggelse (villor, radhus) måste kommunen gå varsamt fram. Annars finns risken att kommunen bygger bort sina främsta kvaliteter: närheten till värdefulla natur- och kulturlandskap.
- Vi är ytterst tveksamma till att tätorten växer ut mot väster och Runsahalvöns friområden.

Områden som Hembygdsföreningen tillstyrker:

Norra Älvsundadalen: Det är här en större mängd bostäder kan byggas. Tillsammans med en södra del kan säkerligen ett betydligt större antal lägenheter än föreslaget få plats här.

Messingen: Viktigt central område, läget vid stationen gör att det här är extra viktigt att bostäder och verksamheter blandas. Det är största vikt för förståelsen av Upplands Väsby 1900-talshistoria att utvalda delar av de industrihistoriska spåren bevaras. Kommunen måste i detta skyltläge lyfta fram de industrihistoriska spåren som en del i den positiva bilden av kommunen.

Norra parkeringen: Bra komplettering av centrala Väsby som knyter an till den redan påbörjade förtätningen. Förhållandevis hög exploatering möjlig, kan kanske ge mer än 150 lägenheter.

Njursta arbetsplatsområde: Bra område för förtätning som på sikt bör kunna rymma fler lägenheter än de föreslagna 100.

Smedby-Ekebo: Ett av 1970-talets mest uppmärksammade bostadsområden som det är angeläget att det rustas upp då det delvis är hårt nedslitet. Kompletteringsbebyggelse bör förläggas på parkeringsytorna längs Ekebovägen.

Områden som Hembygdsföreningen tillstyrker om förslagen modifieras:

Dragonvägen: Olämpligt att bygga flerfamiljshus på västra sidan av Dragonvägen, knyt an till Väsby Villastad.

Väster om stationen: Tveksamt ur flera aspekter; utgör konfliktområde för olika intressen/behov:

- Väsbyåns dalgång - historiskt landskapsrum som bör lämnas orört och öppet
- Kollektivtrafikens utveckling kräver utrymme, inte minst om Stockholms- och Uppsala-regionernas kollektivtrafiksystem knyts ihop i Upplands Väsby
- Ladbrovägens förlängning söderut till Älvsundavägen

En mindre kompletteringsbebyggelse i direkt anslutning till stjärnhusen bör dock vara möjligt och bör utredas vidare.

Väster om Runby: Nej, måste bevaras som öppet kulturlandskap. En mindre kompletteringsbebyggelse i direkt anslutning till "Ägget"; kanske i form av en ekoby bör vara möjlig. Maximalt 100-150 lägenheter.

Ekebovägen: Inte helt lämpligt som bostadsområde (trafikutsatt).

Sanda området: Rimligt med ett mindre antal lägenheter och med anpassning till landskap och fornlämningar.

Brunnby-Vik: Måste utredas vidare.

Områden som Hembygdsföreningen ser som tveksamma och säger nej till:

Bollstanäs IP: Nej så länge alternativ lokalisering av idrottsplatsen saknas.

Norra Bollstanäs II: Hembygdsföreningen har sagt nej tidigare; nej även till aktuellt detaljplaneförslag.

Smedby kolonilottsområde: Nej, koloniområdet bör få finnas kvar.

Öster om Frestaby, Båtbyggartorp, Bollstanässkogen:

Alla tre områden tveksamma.

Fresta- Smedby (Gudbyvägen): Tveksamt; en av de få äldre bykärnor som finns kvar i kommunen.

Remissvaret har behandlats på styrelsemötena i november och december 2004.

Har du frågor eller vill ha det fullständiga remissvaret hör av dig till:

Klas Lundkvist, planansvarig i styrelsen 590 936 81

Tröst för en plågad

Ekg:t är bra, jaha,
hjärtat slår ju som det ska,
blodtrycket är helt okej,
allting funkar på dej
och för värken kan du ta
några pulver varje då.

Ur diktsamlingen "Göra en ledsen glad" av Ingegerd
Hedin, Runbybo

Kvinnor att minnas – Starka kvinnor.

Det har skrivits historia kring männen som under 1900-talet byggde upp kommunerna Hammarby, Ed och Fresta, men inte så många ord om de kvinnor som deltog i arbetet. Jag vill berätta om några av de **Starka kvinnorna**, som var med och lade grunden till dagens hembygd. Materialet kommer från cirkel och utställningen Starka kvinnor.

Jag vill inledningsvis säga att Hugo Sabel och Sixten Berg berättat mycket av historien kring de tre kommuner som sedan blev Upplands Väsby kommun, så jag hänvisar till de nyutkomna skrifter som finns att köpa för en billig penning hos biblioteket och ABF. Jag vet att även Johan Curman, Göran Strömbäck m fl. har gjort vår kommuns historia känd.

I början av 1900-talet var hemmen kvinnornas arbetsplats. Där de förde en mer eller mindre isolerad tillvaro. Ganska snart insåg man dock att även kvinnorna behövdes i samhälletsutveckling och i politiken. 7 november 1928 besökte kvinnoförbundets Hulda Flood några kvinnor i Väsby för att få dem engagerade.

Folkbildningen har varit en viktig faktor för kvinnorna. Redan 1887 fanns Hammarby bibliotek i Strömsbergs skolhus där lärarinnan Lina Lejholm skötte biblioteket. 1920 flyttades biblioteken till Väsby skolan till flickornas syster där Fritz Andersson stod för biblioteken, men det sägs att det var hans hustru Tekla som skötte biblioteket.

Redan 1921 förestod lärarinnan Astrid Brodin Fresta kommunbibliotek och ABF-biblioteket som lånades ut från hennes bostad i Bollstanäs. 1934 flyttades båda biblioteken till Bollstanäs centralskola. Astrid Brodin gjorde verkligen en stor kulturinsats som särskilt uppskattades av kvinnorna berättar Emma Hesselgren och Annie Fåmin. Astrid Brodin skötte biblioteken 1921-1952.

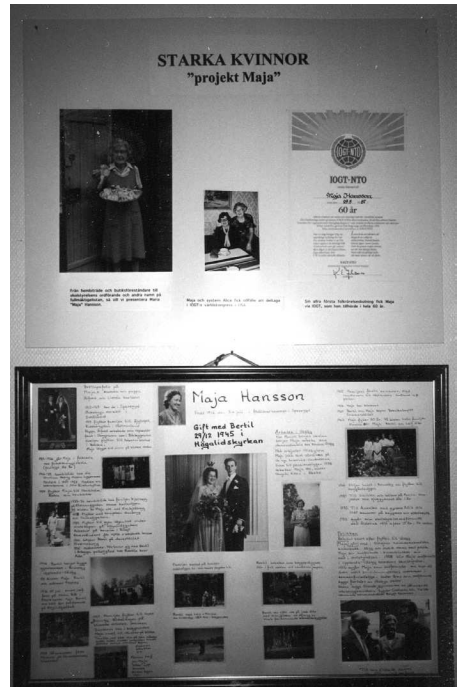
ABFs bibliotek för lantarbetarna ute vid Torsåker var också väl anlitat berättar personer som arbetade där.

Eds församlingsbibliotek och ABF bibliotek samarbetade och 1952 överlämnades samtliga böcker till Upplands Väsby kommun. **Asta Sundqvist** berättade att hon träffat många som lånade böcker på den tiden. Saknaden av biblioteket i Runby är stort även idag.

Just nu håller bibliotekarie Lisa Wendelius-Chocate på att skriva en historik om dessa socken- och ABF-bibliotek. Den beräknas bli klar i början av 2005 och har arbetsnamnet ”Böcker åt alla” glimtar ur Upplands Väsby tidiga bibliotekshistoria.

Här ett minne om den kvinna som jag själv mött och som på sitt enkla kloka sätt gjorde ett gott intryck på mig och som någon sa ”Hon var mamma, barnens vän och kommunal- politiker”. Kanske är det i den ordning många minns **Maja Hanssons** arbete för Väsby.

Maja Hansson började som de flesta av oss på

Maja Hansson, foton från utställningen i biblioteket. Foto: Gun Lind

1900- talet som hembitråde, men hon hade stor bildningshunger och gick cirklar och kurser för att förkovra sig. Vi vet att Maja fick sina första läroår i IOGT där fanns även glädjen med sången och utflykterna.

Senare blev Maja även politisk aktiv. Maja var skolstyrelsens ordförande i 16 år och aktiv i fullmäktige, där hon var med att skapa våra skolor, servicehus och mycket annat.

5 okt 1959 redogjorde skolstyrelsens ordförande Maja Hansson utförligt för utbyggnaden av skolväsendet i Upplands Väsby. Gymnasiet blev kronan på verket och med stolthet kunde hon be dåvarande skolminister Ingvar Carlsson inviga detsamma 1973.

I juni 1959 började Medborgarhuset, vårt nuvarande Kulturhus, att byggas. Här hade kvinnorna stora förhoppningar på att kulturen skulle komma i högsäte i de nya lokalerna. Tiden får utvisa vad det blir av vårt Kulturhus i dag.

Maja var gift med en yrkesman som ofta var borta på arbete. Tillsammans med sina två barn skötte hon hemmet i Brunnsby, men var också aktivt med i samhällsarbetet.

Med sitt väna sätt spred hon glädje omkring sig. Hennes barn och vi andra har all anledning att minnas Maja med tacksamhet.

En annan kvinna som gjort starkt intryck på mig är Elsa Johansson.

Elsa kom att börja arbeta hos Maria Krantzson på Carlslund, där hon första tiden fick bo bland barnen hon skötte om. Det fanns inte så många nöjen i seklets början så man gick till Missionshuset, som då låg som ni kanske minns på Väsbyvägen. Där träffade hon maken Carl J Johansson som blev Konsums första föreståndare i det då nybyggda Konsumhuset vid stationen, där nu Konsum Korpukulla finns.

Elsa kom senare att arbeta på barnbespisningen. Hon var en eldsjäl för barn och ungdomar. Samtidigt som hon tillsammans med Karin Enström m.fl. sjöng och spelade teater, så var hon noga

med att man måste göra något för flickorna så att de inte kom i bekymmer. Detta sagt på barnavårdsnämndens sammanträde. Elsa kom senare att tillhöra skolstyrelsen.

Elsa och henne man bodde på övre våningen i Konsumhuset. När maken dog fick hon lov att flytta. Hon köpte en tomt ovanför Susebo, lät avverka träd och byggde ett hus för sig och sina barn. Det var inte lätt att bli ensam, men hon hade en stark vilja att klara av sin situation och en förmåga att ha hålla samman sin familj. Hon var aktiv i bildningsarbetet. Hon såg till att äldste sonen Folke fortsatte sin kurs på Folkhögskolan trots att han säkert behövs hemma första tiden efter faderns död.

Detta berättade Folke för mig och när han visade en bild av Elsa såg jag att hon var en vacker kvinna.. Många av mina äldre vänner har berättat att Elsa visste vad hon ville, men omtyckt och respekterad var hon.

9 februari 1932 valdes Tekla Andersson in i ”Samarbetskommittén mot spritlangning” ett lika viktigt tema då som idag.

Tekla Andersson var verkligen sin mans högra hand. Hennes man var metallare och politiskt aktiv, han skötte sjukkassan, biblioteken såväl Hammarby kommuns som ABF biblioteket, men vem tror ni tog mot sjukkasseavgiften och skötte biblioteken om inte Tekla. Tekla köpte också in böcker till Hammarby bibliotek och som några ortsbör berättade så fick inte yngre låna vilka böcker som helst. Det gällde att hålla moralen uppe.

Tekla Andersson skötte hemmet, biblioteken och tog upp sjukkasseavgift samt arbetade med städning i skolan. Som inte detta var nog såg hon och några andra till att Folket Hus städades. Kvinnorna motionerade till Folkets Hus den 10 februari 1931, alltså för 73 år sedan, att tobaksrökning skulle vara förbjuden inne i samlingsalen.

Tekla Andersson satt i fattigvårdsstyrelsen och det sägs att hon var en sträng men god människa. Om det bestod i att hon kunde förstå de mindre

bemedlade eller om det mest bestod i att trösta folk må var osagt. Tekla som så många andra kvinnor ville att alla skulle få tillfälle att bilda sig för sin egen och samhället skull.

1960 tog kvinnor initiativet att inbjuda Rosa Hellström Olsson, sekreterare. i Målsmännens Riksförbund, hit för att bilda Hem och skola förening och välja en interimsstyrelse.

1962 då jag själv flyttat till kommunen var den stora frågan att bygga fler lekskolor, dag- och eftermiddagshem, men även hemvårdarinneverksamheten skulle utökas.

Då kommer jag osökt in på en kvinna som gjorde det goda arbetet i skymundan men som ändå betydde så mycket för så många nämligen **Anna Johansson**. Hon bodde i ett litet hus där hon skötte hemsamaritverksamheten för bl.a. sjuka barn. Varje morgon ringde hon och ordnade om att någon kom hem och skötte barnen. Jag talade med socialvårdassistent Kerstin Hammarin om daghemsverksamheten, då berättade hon om denna förtjusande kvinna, enkel men välklädd, idérisk och engagerad i sin hemsamaritverksamhet. Detta utan att någon egentligen visste vilket arbete hon lade ner. Känslan Anna hade för sina och andras barn gör att jag räknar henne till våra Starka kvinnor .

Vi kan inte nog hedra kvinnor som **Wernhild Lundvall** som fick åtta barn. Maken gick bort när tvillingflickorna var bara tre år. Hon arbetade på Eds ålderdomshem, Bleckemaballagefabriken, samt tvättade åt andra. Visserligen hade hon en bror som stöttade henne, men trots många barn och hårt arbete fostrade hon barnen att bli aktiva samhällsmedborgare. Hennes vision var att man skulle skapa ett folkhem även för de svaga.

Ungdomarna gillade **tant Ada** Larsson och tanterna i barnbespisningen. Hon skötte även söndagskolan. Alla visste vem tant Ada var och hon kände nog igen de flesta barnen, liksom **Hildur Helge, Margit Plantare** m fl. Man förstår hur viktiga dessa kvinnor var för barnen

Vad Tekla Andersson var för sin man var **Tekla Åkerberg** för sin. På samma sätt var hon hans högra hand, tog upp sjukkasseavgift, verkade i folkrörelsearbetet och var noga med att bilda

sig på olika sätt. Det gjorde hon tillsammans med många verkligt starka kvinnor Jag kom att lära känna några av dem bl.a. **Engla Sandberg** som tyckte att sång och musik var viktigt såväl i vardag som i fest. Med förtjusning berättade hon att Viktoria Pettersson spelade och att man sjöng varje gång man träffades.

Kvinnorna i Fresta ordnade systuga och hjälpte varandra på många sätt bl. a. Med barnen **Lilly Johansson** var inte bara en aktiv politiker hon var även dagbarnvårdare för Karna Nilsson-Müller och hennes makes barn. Lilly var bl.a. ordförande i en kommitté som ansvarade för att den gamla småskolebyggnaden 1955 byggdes om till Grimstagården. Med knappa resurser så hjälpte ledamöterna till att bygga, måla, anskaffa inredning och man drog in vatten och avlopp etc. På äldre dar gick Lilly Johansson runt i skolorna och berättade minnen från sin egen skoltid.

Ida Broo var en kvinna som var fast förankrad i Fresta och när man skulle bygga på området där hon hade sitt gamla hus ville hon inte flytta på sig, trots tjänstemännens enträgna uppvaktning, varför vårt kommunalråd själv fick åka ut till Ida Broo och bjuda henne på en rundtur för att se om det

Signe Lindroth-Andersson. Foto: Gun Lind

var någonstans hon kunde tänka sig bo, efter att tag stannade hon för Grimsta där kunde hon tänka sig bo. Ida var viljestark. Under många svåra år hade Ide Broo fått lära sig att inte ge upp.

Givetvis hade dessa kvinnor nu engagerat sig både i Fresta kommun och Fresta församling, men det är ändå allt detta **frivilliga arbete** för andra mindre bemedlade som har gjort ett starkt intryck. Samtidigt som man deltog i cirklar och kurser för att fortbilda sig, så hade man ork och tid att bry sig om dem som inte hade något Man sydde, stickade, höll försäljning och fester för att få in pengar till olika sociala projekt.

Det skulle finnas hur mycket som helst att skriva om folkbildare som **Edith Nell, Karla Nilsson, Hildur Helge, Karin Eriksson och Viran Alm** m fl. Deras riktmarke var att få många engagerade i studiecirklar och kurser för ett bättre samhälle det kallar jag Starka kvinnor.

Jag vill sluta min berättelse med en person som flyttade hit för att hennes dotter skulle få studera. Kanske inte många känner till att **Signe Lindroth-Andersson** varit riksdagskvinna från Hjo. Signe åkte hit upp med sin son i en dammsugarkartong och fick ha honom hos sina föräldrar utanför Stockholm medan hon var i riksdagen.

När Signe och henne man flyttade till Upplands Väsby, slutade inte Signes samhälls- arbete, utan hon engagerade sig i skol- och kulturfrågor. Hon var internationellt intresserad och tillsammans med sin syster arbetade hon många år för Nicaragua. Hon var också aktiv kärnkraftsmotståndare. Signe tyckte om att sjunga. Vi kom varann mycket nära då hon trots sin höga ålder alltid tyckte om att veta vad som skedde i samhället och var noga med att man skulle arkivera handlingar för framtiden.

Den första riksdagskvinna från Upplands Väsby blev Värmlandsflickan **Eva Johansson**, som efter många aktiva år i kommunen och riksdagen, nu flyttade med sin familj till Södermanland.

Själv älskar jag se alla dessa gamla bilder som tagits från Väsby, särskilt bilden från 1 maj 1920, som **Hedvig Lundqvist** tog från sitt fönster i ateljen i huset Brobacken, där statare och metalarbetare med blåsorkester i spetsen, demonstrerar för bättre villkor och rösträtt för alla.

Jag har mött många Starka kvinnor men detta är några av dem.

Starka kvinnor finns även idag i Väsby, men det är en senare historia.

Gun Lind

Almqvistaren

Envar försöker att i världen ta sig fram
så gott han kan. Men ta sig bak –
det icke leder till heder
om ej fast hellre, Gud vet varföre,
rent av till skam.

C J L Almqvist, ur Sesemana

Ur

HVAR 8 DAG
~ ILLUSTRERADE ~ MAGASIN ~
10 öre 8:de Årg. 1906

Äkta Browning-Revolver oo

Caliber 6,35. Pris Kr. 35:—

Exp. franko mot postförskott från

ERIC BJÖRKMANS Järnaffär, — Kalmar.

Eneroths Appollotvål

är **Dryg, Mild och Billig,**

tre egenskaper som hvarje husmoder bör uppskatta.

Patent.
**Hafre-
gryn**

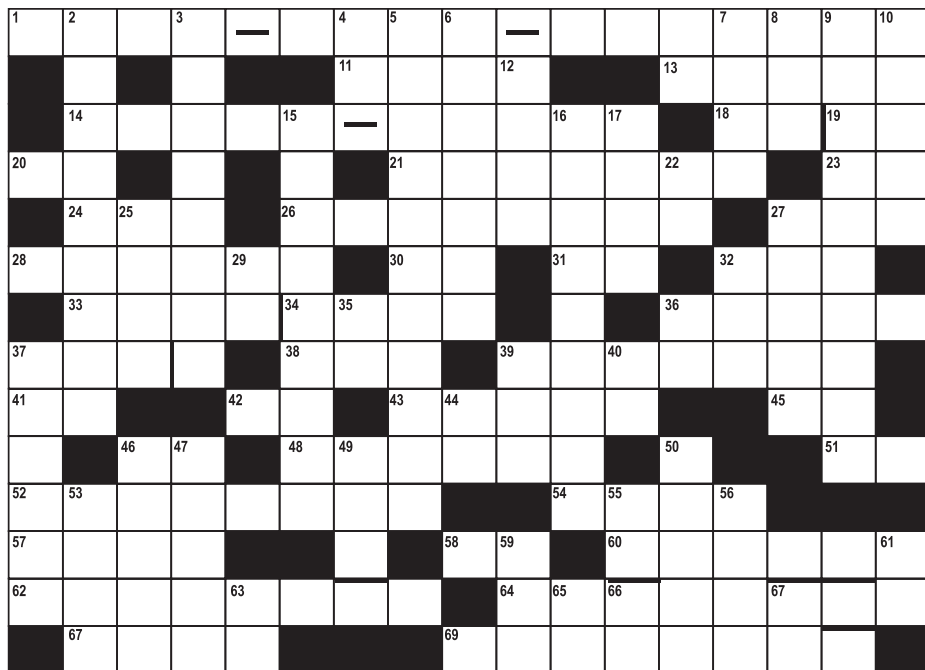
Gyllenhammars

För närusjuka och blodfattiga äro
GYLLENHAMMARS pat. Hafremjöl och
Hafregryn utmärkta.
Gyllenhammars Barnkraftmjöl — det
bästa för barnen.

"Tack vare "Sunlight" har jag det färdigt nu, hurra!"
Och "Sunlight-Sally" dansar och sjunger "tra-la-la!"

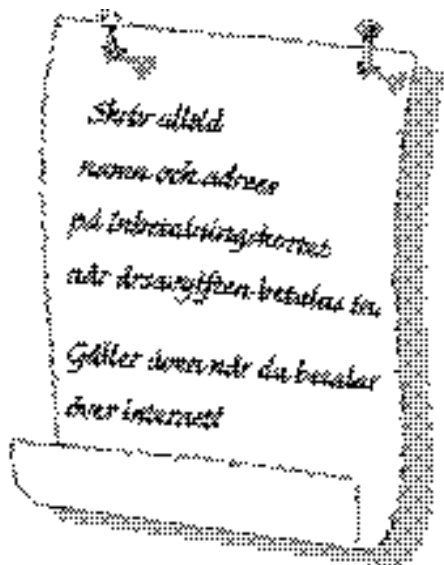
Sunlight Tvål
förminskar
hushållsarbetet till hälften.

Korsord 2005-1

Konstruktör: Lennart Hedlund

Lösningen insändes senast 20 mars till:
Hembygden, Box 40, 194 21 Upplands Väsby

Svar på frågorna i jultävlingen (Decembervandring)

Runsa
Kyrkstigen med runstensblocket
Harva gård
Hammarby apotek
Löwenströmska lasarettet
Henriksborg
Harby gård
Fresta kyrka
Ryssvillan

Vinnare: Lars Eklund, Uno Lundgren, Inga Engdahl. Grattis!

Vågräta:

- 1 Väsbybo, som skrev "Vide ung"
- 11 Används vid ostillverkning
- 13 Allmänt bekanta
- 14 På sin tid välkänd och populär Väsbybo
- 18 Centralorganisation
- 19 Dansör
- 20 Tidigare del av riksdagen
- 21 Grafisk metod att ta fram en bild
- 23 Uppslagsverk
- 24 Görs i kortspel
- 26 Sådan fågel finns
- 27 Väderstreck
- 28 Rengjord
- 30 Är kanske god
- 31 Bensinföretag
- 32 Sytillbehör
- 33 Irländare
- 34 Småkryp
- 36 Kan man tala i
- 37 Elak
- 38 80 st
- 39 Den grekiska gudavärlden
- 41 Silver
- 42 Sextonde bokstaven i grekiskan
- 43 M
- 45 Skriftlär
- 46 Tidigare Sthlms Spårvägar
- 48 Gör man i sig ibland
- 51 Ad acta
- 52 Sker idag på alltför många orter
- 54 Skrevs till Suezkanalens invigning
- 57 Filmidol
- 58 Väl och
- 60 Ger andra plats
- 62 Trappa upp
- 64 Resningar
- 68 Oftast av is
- 69 Värdera

Lodräta:

- 2 Brottargrepp
- 3 Sagobok och film
- 4 Kraftord
- 5 På sin tid konkurrent till Gröna Lund
- 6 Är "Kronan" i Väsby (Obs. stavningen)
- 7 Blommar på bar kvist
- 8 Stjåla
- 9 Bonnlunda
- 10 Oslyt
- 12 Standard Oil
- 15 "Tuppen", ankare i Väsby's tidigare brottningsklubb
- 16 Värva
- 17 Tättning
- 22 Atomfartyg
- 25 3 fot
- 27 Nödåret
- 29 Ytmått
- 32 Stora på smältost
- 35 Solgud
- 36 Stortävling
- 37 Kan konsekvenser bli
- 39 Lukta illa
- 40 Yngve Nilsson
- 44 Upplands Väsby
- 46 Kan man då man kommer av sig
- 47 Föredrar mången skånsk
- 49 Oföretagsam
- 50 Dialekt
- 53 Slinga av hår
- 55 Såntid har vi haft
- 56 Trådrad
- 59 E... Nåd
- 61 Den obligatoriska korsordsbilen
- 65 Filmfigur
- 66 KF-tidning
- 67 Rullande restauranger är deras

Hyr lokal med atmosfär!

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runby gårds LADUGÅRD till fest, konferens, dop, minnesstund, årsmöte, kurser m.m.

LADUGÅRDEN är en modernt utrustad och handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Hörslinga finns. Tillgång till kök med utrustning för enklare förtäring.

LADUGÅRDEN kan hyras privat eller av organisation för enstaka tillfällen eller terminsvis för återkommande verksamhet.

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt avstånd från pendeltåg vid Upplands Väsby Hembygdsförening, Hagvägen 2/ Pukslagargatan (Runby), Upplands Väsby. Det finns en stor parkeringsplats i anslutning till lokalen och busshållplatsen finns 150 m från entrédörren.

LADUGÅRDEN kostar att hyra:

Halvdag (max. 4 timmar)	250 kr
Heldag	550 kr
Terminshyra	250 kr/gång

UTHYRNING av lokal:

Gunborg Lejon, tel. 08 - 590 818 58

Siv Rydén, tel. 08 - 590 333 46

Upplands Väsby Hembygdsförening
Box 40, 194 21 Upplands Väsby
Hembygdsgården: Hagvägen 2 / Pukslagargatan
Telefon 08-590 826 40
Postgirokonto 29 81 91-8

STYRELSE 2004-2005

	Telefon
Kjerstin Björkman, ordförande	590 320 82
Ulf Gustafsson, vice ordförande, boställsvärd	590 928 58
Kerstin Eriksson, sekreterare	590 331 65
Inger Nyström, kassör	590 820 93
Inga Lisa Gustafsson, registrator	590 336 42
Klas Lundkvist, ledamot	590 936 81
Barbro Kvist, ledamot	590 917 21
Lena Melin, kommunvald representant	590 849 28

ERSÄTTARE

Monica Berglind, Alf Björkman,
Arnold Härmark, Kerstin Kéry,
Gunborg Lejon, Vivi Wallin

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Engdahl, ansvarig utgivare	590 300 20
Inga Lisa Gustafsson	590 336 42
Carin Törner	590 870 69

REVISORER ORDINARIE

Lars Eklund
Göran Sandberg

ERSÄTTARE

Barbro Fredriksson
Anette Ehrnholm

UTHYRNING AV LADUGÅRDEN

Gunborg Lejon	590 818 58
Siv Rydén	590 333 46

Valberedning

Roman von der Heide, Anna-Liisa Bergman, Solveig Flemmer